

Suomen Malmijalostus Oy:n lausunto

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25238/2024

Valtioneuvoston asetus teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta

Suomen Malmijalostus Oy kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston asetusluonnoksesta.

Suomen Malmijalostus Oy on valtion erityistehtäväyhtiö, jonka perustehtävänä on maksimoida suomalaisten mineraalien arvo vastuullisesti. Huolehdimme valtion kaivosomistuksista ja kehitämme kotimaista akkuarvoketjua. Työmme kautta olemme osaltamme viemässä Eurooppaa kohti hiilidioksidipäästöjen nettonollatavoitetta keskeisenä sähköisen liikkumisen mahdollistajana. Suomen Malmijalostus Oy pitääkin valtioneuvoston esitystä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta tervetulleena ja odotettuna. Lausuntomme kohdistuu asetusehdotuksen lukuihin 1 ja 2, pykäliin 4, 5, 7 ja 8.

1 Luku, Yleiset säännökset

4 § Avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset

Asetusluonnoksessa esitetään, että avustusta voidaan myöntää sellaiseen Suomessa, Ahvenanmaan maakunnan aluetta lukuun ottamatta, toteutettavaan investointihankkeeseen, jonka vaikutusten arvioidaan kokonaisharkinnan perusteella olevan Suomen ilmastotavoitteiden ja elinkeinopoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviä. Luonnoksessa esitetään vielä, että avustusta voidaan myöntää, jos investoinnin hyväksyttävät kustannukset ovat vähintään 30 000 000 euroa. Suomen Malmijalostus Oy pitää valtioneuvoston esitystä merkittävien investointihankkeiden tukemisesta erittäin tärkeänä ja tervetulleena. Erityisesti akkuarvoketjun hankkeet ovat voimakkaan kansallisen tukipolitiikan piirissä sekä eri EU-maissa että Yhdysvalloissa, jossa Inflation Reduction Actin puitteissa myönnettävät investointituet houkuttelevat teollisia investointeja Euroopasta ja Suomesta pois. EU:n sisällä viimeaikaisia esimerkkejä valtiotukien vaikutuksesta akkuarvoketjuun ovat IONWAY:n katodiaktiivimateriaalitehdas Nysassa, jossa Puolan valtio tukee tehdasta 350 miljoonan euron valtiontuella, sekä ruotsalaisen Northvoltin akkukennohanke Heidessä, jossa Saksan valtio tukee tehdashanketta 902 miljoonalla eurolla.

On kuitenkin tärkeää, että Suomessa avustusta myönnetään vain sellaisille hankkeille, joiden kansantaloudellinen vaikutus sekä investoinnin mittakaava on riittävän laaja. Suomen Malmijalostus Oy suosittaa, että tukikelpoisen investoinnin alarajaksi asetetaan esimerkiksi 100 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi Suomen Malmijalostus Oy esittää, että avustus tulisi kohdistaa vain kokonaan uusien tai toimintaansa merkittävästi laajentavien teollisuushankkeiden tukemiseen, koska tällaisissa hankkeissa sekä rahoitusriski että tukirahan vaikuttavuus on suurin. Vakiintuneen teollisen toiminnan kehitysinvestoinnit pystytään tyypillisesti rahoittamaan yhtiön omasta taseesta, ja oikea tukimuoto tällöin olisi esimerkiksi yhteisöverotuksen huojennus. Kokonaan uusien teollisuushankkeiden osalta puolestaan suora tukirahoitus on ratkaisevan tärkeää rahoitusriskin vähentämiseksi ja kansainvälisen kilpailukyvyn ylläpitämiseksi.

Koska asetuksella haetaan merkittävien investointien nopeaa toteuttamista, asetusluonnokseen tulisi lisätä ehto, että rahoitettavien hankkeiden töiden tulee alkaa viimeistään 12 kuukauden sisällä myönteisen rahoituspäätöksen saamisesta. Muutoin on riskinä, että rajallista tukea varataan hankkeisiin, jotka eivät tuesta huolimatta toteudu.

Lisäksi Suomen Malmijalostus Oy näkee, että EU:n kriisi- ja siirtymäpuitteiden jakson 2.8 mukaista suoraa tukea tulisi voida käyttää samaan hankkeeseen, johon on saatu luvun 4 mukaista ilmastonutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisille aloille suuntautuvaa investointien verohyvitystä kuitenkin siten, että minkään sovellettavan säännöksen mukainen enimmäistukimäärä tai enimmäistuki-intensiteetti ei ylitä.

5 § Avustuksen maksaminen ja valvonta

Asetusluonnoksessa määritetään, että Avustusta haetaan Innovaatorahoituskeskus Business Finlandilta ennen investointihankkeen töiden alkamista. Investointihankkeen töiden alkamisella tarkoitetaan investointiin liittyvien rakennustöiden alkamista tai ensimmäistä laillisesti velvoittavaa laitelausittomusta tai muuta sellaista sitoumusta, joka tekee investoinnista peruuttamattoman, sen mukaan, kumpi tapahtuu aikaisemmin. Maan ostoa ja valmistelutöitä, kuten lupien hankkimista ja alustavien toteutettavuustutkimusten tekemistä, ei katsota töiden alkamiseksi.

Suomen Malmijalostus Oy näkee, että tätä hakukelpoisuuden ehtoa tulisi edelleen täsmentää. Nopeasti käynnistyvien merkittävien investointihankkeiden aikataulu on erittäin tiukka, esimerkiksi pitkien toimitusajan laitteiden (Long Lead Items) varmistamiseksi. Tästä syystä asetuksessa olisi syytä täsmentää tarkemmin katsotaanko valmistelevat toimet, esimerkiksi teollisuustontin tasaustyöt tai muut vastaavat valmistelutyöt, rakennustöiden aloittamiseksi.

7 § Avustuksen maksaminen ja valvonta

Asetusluonnoksessa todetaan, että viimeisen maksuerän tulee olla vähintään 20 prosenttia myönnetystä avustuksesta, ja että investoinnin tulee olla kokonaan toteutettu ennen viimeisen erän maksamista. Tällainen menettely on hyvin ymmärrettävää innovaatio- ja tutkimushankkeiden rahoituksessa. Laajoissa investointihankkeissa rahoituksen kokonaismäärä saattaa kuitenkin kohota jopa useaan miljardiin euroon, jolloin lainakustannukset ennen projektin lopullista toimeenpanoa ovat merkittävät, ja heikentävät hankkeen kannattavuutta. Jotta avustuksesta saataisiin hankkeille paras mahdollinen hyöty, Suomen Malmijalostus Oy ehdottaa viimeisen rahoituserän rajaamista 10 prosenttiin myönnetystä avustuksesta.

2 Luku, Tuki teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuustoimenpiteisiin

8 § Avustuksen käyttötarkoitus

Asetusluonnoksessa esitetään, että avustusta voisi käyttää sellaisiin olemassa oleviin teollisuusprosesseihin, joissa suoria hiilidioksidipäästöjä vähennetään vähintään 40 prosenttia verrattuna avustusta edeltäneeseen tilanteeseen joko sähköistämisen, uusiutuvan vedyn käytön, tai uusiutuvasta vedystä tuotettujen polttoaineiden käytön avulla. Lisäksi avustusta voisi käyttää sellaisiin investointeihin, jotka vähentävät olemassa olevien teollisuusprosessien kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 20 prosentilla verrattuna avustusta edeltäneeseen tilanteeseen.

Suomen Malmijalostus Oy pitää valtioneuvoston esitystä energiansäästötoimien ja fossiilisten polttoaineiden korvaamisesta erittäin tärkeänä, koska näiden toimien avulla voidaan merkittävästi tukea olemassa olevan perusteollisuuden vihreää siirtymää. Samalla haluamme korostaa, että olemassa olevien teollisuuslaitosten energiatehokkuustoimet ja primäärienergian muutokset ovat luonteeltaan inkrementaalisia ja investoinnit tyypillisesti sellaisia, joita yritykset pystyvät rahoittamaan omalla tulovirrallaan. Energiatehokkuuden parantamistoimet eivät myöskään merkittävästi lisää työllisyyttä, vientiä tai kansantalouden lisäarvoa, koska niissä ei tyypillisesti lisätä tuotannon kapasiteettia. Tällöin sopiva instrumentti energiatehokkuuden parantamistoimien ja primäärienergian muutostojen tukemiseksi on hallituksen myös suunnittelemat verohelpotustoimet.

Täysin uudet, ison mittakaavan teollisten avaukset sen sijaan luovat merkittäviä määriä uusia työpaikkoja, ja tuovat suoraan talouskasvua sekä työpaikkojen että vientitulojen muodossa. Tällaisten uusien teollisuusyritysten perustajat eivät tyypillisesti pysty rahoittamaan investointeja omasta taseestaan, jolloin suoralla investointituella saavutetaan selvästi suurempia vaikutuksia kuin olemassa olevan teollisuuden tukemisella. Erityisesti akkuarvoketjun hankkeiden osalta investointituet nousevat merkittävään asemaan. Suomen Malmijalostus Oy on teettänyt kolmannella osapuolella selvityksen markkinatoimijoiden halukkuudesta toteuttaa akkuarvoketjun investointeja Eurooppaan. Selvityksen mukaan vähäinen investointituki on suurin yksittäinen este sille, että akkuinvestoinnit kohdistuisivat Suomeen.

Näistä syistä Suomen Malmijalostus Oy ehdottaa investointituen rajaamista ainoastaan asetusluonnoksen luvussa kolme kuvattuihin investointeihin ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla, ja poistamaan luonnoksesta luvun kaksi, ”Tuki teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuustoimenpiteisiin”.

Lopuksi

Yhteenvetona Suomen Malmijalostus Oy pitää valtioneuvoston esitystä tärkeänä askeleena vihreän siirtymän investointien edistämiseksi ja Suomen kilpailukyvyn parantamisessa. Suomen Malmijalostus Oy korostaa, että asetuksen soveltamisessa tulee keskittyä laajan mittakaavan uusiin teollisiin avauksiin, joiden kokonaisinvestointi on vähintään 100 miljoonaa euroa, ja joiden toteuttaminen pystytään aloittamaan viimeistään 12 kuukautta myönteisen tukipäätöksen saamisesta. On olennaista varmistaa, että harkitut tukitoimet kohdistuvat sellaisiin hankkeisiin,

jotka osoittavat kokonaisuudessaan merkittävimpiä vaikutuksia työllisyyteen, vientiteollisuuden kilpailukykyyn, sekä kasvihuonekaasujen vähentämispotentiaaliin.

Matti Hietanen

Toimitusjohtaja

Suomen Malmijalostus Oy